

УДК 378.146:81'36:811.111:004.738.5

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/38-2-26>

Ларуса ЛАЗАРЕНКО,
orcid.org/0000-0002-5145-514X
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри іноземних мов
Приазовського державного технічного університету
(Маріуполь, Донецька область, Україна) lazarenkolarisapstu@gmail.com

КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ ГРАМАТИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У СТУДЕНТІВ ТРАНСПОРТНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

У статті визначено основні принципи проведення контролю знань із граматики англійської мови у студентів транспортних спеціальностей під час дистанційного навчання. Дистанційне навчання іноземних мов, зокрема граматики англійської мови, реалізується здебільшого через Інтернет-навчання, з дотриманням тих самих методичних принципів, що і під час навчання в аудиторіях. Дистанційний контроль знань граматики англійської мови вимагає дотримання таких принципів: принципу доступності, принципу посильності, принципу системності та систематичності, принципу організованості та принципу рівності оцінювання. Контроль знань має проводитися на тій самій платформі, на якій викладач працює зі студентами, Moodle чи Google Classroom, із проведенням занять у програмному забезпеченні Skype, Zoom, Google Meets. Контроль знань граматики включає контроль знань таких тем: Nouns: Countables and Uncountables, Plural of Nouns, Articles, Degrees of Comparison of Adjectives, Verb Tenses (Active and Passive), Conditionals, Direct and Indirect Speech, Modal Verbs, Pronouns. Контроль знань здійснюється онлайн із застосуванням тестів та контрольних вправ, а також в усній формі під час проведення онлайн-занять. Проведення контролю знань граматики англійської мови у студентів транспортних спеціальностей ґрунтується на таких засадах: завдання мають бути розробленими автором особисто, кожна контрольна робота онлайн має бути оригінальною та заново розробленою, варто розробити щонайменше 3 варіанти контрольної роботи, написання контрольної роботи із граматики онлайн має відбуватися лише при увімкненій камері пристрою студента, із дотриманням часових лімітів. Перевагами письмового контролю знань граматики англійської мови є чіткість та однозначність оцінювання, за умови коректно укладених завдань. Недоліками такого контролю онлайн залишається можливість академічної недоброчесності студентів.

Ключові слова: дистанційне навчання, контроль, знання граматики.

Larysa LAZARENKO,
orcid.org/0000-0002-5145-514X
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of Foreign Languages
Pryazovskyi State Technical University
(Mariupol, Donetsk region, Ukraine) lazarenkolarisapstu@gmail.com

EXAMINATION OF ENGLISH GRAMMAR KNOWLEDGE OF TRANSPORT SPECIALTIES STUDENTS UNDER DISTANCE TRAINING CONDITIONS

The article defines basic principles of examination of the transport specialties students' grammar knowledge under distance training conditions. The distance training of foreign languages, particularly of English grammar, is fulfilled principally through Internet training, following the same method rules, as those applied with the classroom training. The distance training of English grammar requires the following principles: principle of accessibility, principle of affordability, principle of systemacity and regularity, principle of organization and equal assessment. The language control should be held using the same platform as for practical classes, Moodle or Google Classroom, conducting classes in the software Skype, Zoom, Google Meets. The grammar knowledge control includes the following themes: Nouns: Countable and Uncountable, Plural of Nouns, Articles, Degrees of Comparison of Adjectives, Verb Tenses (Active and Passive), Conditionals, Direct and Indirect Speech, Modal Verbs, Pronouns. The control should be held online, using tests and control tasks, as well as orally during practical classes. The control of the transport specialties students' grammar knowledge is based on the following regulations: the tasks for control should be written by the teacher and each test should be authentic, newly made for each test sitting; there should be at least three variants of the test online, the students take the test only with working camera with 180% visibility field, keeping to the strict time limits. The advantages of written online control of grammar knowledge is its preciseness and unambiguity, upon the condition of correctly prepared tasks. The disadvantage of such online control is still possibility of academic misconduct of the students, provided by online technologies.

Key words: distance training, control, grammar knowledge.

Постановка проблеми. Перехід системи вищої освіти України на дистанційну форму навчання у 2020 році у зв'язку із карантинними обмеженнями поставив багато запитань перед вітчизняними педагогами. Питання форми та змісту організації дистанційного навчання у закладах вищої освіти, зокрема спеціалізованих, вимагає вирішення. Навчання іноземної мови фахового спрямування при дистанційному навчанні набуває нового змісту, коли необхідно визначити способи організації такого навчання, а також методи контролю. Навчання граматики та лексики становлять основу для вивчення дисципліни іноземної мови, тому дуже важливо визначити основні принципи організації контролю знань дистанційно. Зважаючи на важливість вивчення іноземної мови майбутніми транспортниками, постає необхідність систематизації методів як навчання, так і контролю знань, зокрема граматики.

Аналіз джерел. Проблему дистанційного навчання та проведення контролю при ньому українські науковці почали досліджувати задовго до вимушеного переходу на дистанційне навчання у 2020 році. Так, ще 2011 року було проаналізовано системи дистанційного навчання (Демида, 2011) та застосування Інтернет-технологій при дистанційному навчанні (Моруга, 2018). Деякі автори визначають дистанційне навчання як суто Інтернет-навчання (Романенко, 2009), тоді як інші включають у це поняття не тільки Інтернет-навчання, але й інші технології, які спираються на технічні засоби навчання (Палій, 2002). У будь-якому разі значущість дистанційного навчання в організації сучасного освітнього процесу у закладах вищої освіти підкреслюється багатьма авторами (Самолук, Швець, 2013). Дистанційне навчання іноземних мов, зокрема граматики англійської мови, реалізується здебільшого через Інтернет-навчання, з дотриманням тих самих методичних принципів, що і під час навчання в аудиторіях (Тригуб, 2014). Формування граматичної англійської компетенції, зокрема студентів-економістів, відбувається шляхом навчання курсу загальної граматики та особливостей граматичної побудови текстів економічного спрямування (Котловський, 2017). Контроль граматичних знань шляхом тестування є найбільш об'єктивним способом визначення якості знань студентів (Крижанівська, 2015). Зважаючи на вищезазначене, перспективність онлайн-дистанційного навчання є очевидною, що стосується й англійської мови, а оптимальним методом контролю граматичних знань, які становлять мовний компонент вивчення предмета, є тестування.

Мета статті – на підставі проведеного аналізу літератури та власного досвіду автора визначити оптимальні форми та методи проведення контролю знань граматики англійської мови у студентів транспортних спеціальностей при дистанційному навчанні, з'ясувати основні принципи такого контролю, розробити на їхній основі систему контрольних завдань.

Виклад основного матеріалу. Контроль знань граматики англійської мови у студентів немовних (зокрема транспортних) спеціальностей відбувається через моніторинг викладачем її засвоєння; він допомагає виявити так звані «проблемні» граматичні теми, які варто вивчати більш поглиблено. Дистанційне навчання онлайн має певні недоліки, такі як технічні проблеми чи проблеми з Інтернет-зв'язком, внаслідок чого студенти можуть погано засвоювати певні граматичні теми, тому важливо систематично проводити контроль знань при дистанційному навчанні.

Дистанційний контроль знань граматики англійської мови вимагає дотримання таких принципів: принципу доступності (що включає як доступність знань, так і доступність платформи та інтернет, за якими працює студент), принципу посиленості (що особливо актуально при дистанційному навчанні), принципу системності (контроль як загальний зріз знань) та систематичності (після кожного онлайн-заняття варто проводити контроль знань), принципу організованості (контроль знань має відбуватися за чіткою схемою, графіком, із чітко визначеними студентами умовами) та принцип рівності оцінювання (визначені критерії оцінювання). Дистанційний письмовий контроль граматичних знань, зокрема якщо він проводиться онлайн, виключає принцип індивідуального підходу, оскільки оцінюється суто фактичний результат – кількість правильних відповідей. У цьому разі варто зазначити, що індивідуальний підхід можливо втілювати під час усного оцінювання, проте під час письмового він неможливий.

Контроль знань має проводитися на тій самій платформі, на якій викладач працює зі студентами: це може бути як платформа Zoom, Google Classroom (остання є особливо корисною), так і платформа навчального закладу. Оптимально, коли така платформа існує, у іншому разі платформи на кшталт Moodle чи Google Classroom цілком доречні для використання, оскільки вони забезпечують безперервний доступ до навчальних ресурсів та виконання тестового завдання в обмежених часових лімітах.

Контроль знань граматики включає контроль знань таких тем: Nouns: (Countables and Uncountables), Plural of Nouns, Articles, Degrees of

Comparison of Adjectives, Verb Tenses (Active and Passive), Conditionals, Direct and Indirect Speech, Modal Verbs, Pronouns. Контроль знань здійснюється онлайн із застосуванням тестів та контрольних вправ такого типу:

1) Оберіть відповідну граматичну форму із запропонованого.

2) Розкрийте дужки та застосуйте запропоноване слово у необхідній граматичній формі.

3) Заповніть проміжки запропонованими формами.

4) Заповніть проміжки термінами, застосовуючи їх у необхідній формі.

5) Виправіть граматичні помилки у реченні.

6) Визначте, чи містить речення граматичні помилки, та виправіть їх за необхідності.

7) Поставте речення у запитальну чи заперечну форму.

8) Трансформуйте речення (однина-множина, пряма-непряма мова).

9) Поясніть правило застосування граматичної конструкції.

10) Напишіть текст на задану тему із застосуванням визначеної конструкції.

Контроль онлайн вимагає програмовості завдань, оптимальним є тестовий контроль, коли задане правильне рішення автоматично може бути перевіреною системою. Завдання на підстановку, розкриття дужок та виправлення помилок також можливо програмувати, коли коректне написання форми має збігатися із правильною відповіддю.

Також варто згадати про усний контроль знань граматики у студентів, який проводиться у вигляді опитування чи співбесіди під час проведення занять онлайн, опитування правил, спільного виконання вправ, проте такий контроль не відображає повністю рівень знань студента, оскільки студент може користуватися підказками.

Дистанційний контроль знань граматики відбувається індивідуально під час письмового контролю, індивідуально та в групах – під час усного контролю. Під час навчання онлайн контроль граматики проводиться як поточний (на кожному занятті, усний, під час виконання завдань чи перевірки домашнього завдання), підсумковий під час вивчення теми (проводиться як письмова контрольна робота чи тест онлайн) та підсумковий модульний чи семестровий (проводиться як контрольна робота чи тест онлайн).

За власним досвідом, автором було визначено такі засади проведення контролю знань граматики англійської мови у студентів транспортних спеціальностей: завдання мають бути розробленими автором особисто (аби виключити можливість

академічної недоброчесності, пошуку в Інтернет та завантаження відповідей), кожна контрольна робота онлайн має бути оригінальною та заново розробленою, варто розробити щонайменше три варіанти контрольної роботи. Щодо організаційних особливостей, то написання контрольної роботи із граматики онлайн повинне відбуватися тільки при увімкненій камері пристрою студента, з добрим освітленням та 180% кутом огляду. Час на написання роботи також має бути чітко розрахований з огляду 1 хвилини на 1 речення довжиною 15 слів. Для дотримання академічної доброчесності варто суворо дотримуватися часових лімітів при написанні роботи, що також може бути запрограмоване системою. Перед написанням контрольної роботи студентам має бути чітко пояснено, які завдання містить робота і як потрібно коректно позначати свої відповіді. Після написання та перевірки роботи викладач проводить аналіз роботи з опрацюванням студентами власних помилок. Важливо розбирати зі студентами їхні основні помилки та проводити їх подальшу корекцію.

Перевагами письмового контролю знань граматики англійської мови є чіткість та однозначність оцінювання, за умови коректно укладених завдань. Недоліками такого контролю онлайн залишається можливість академічної недоброчесності студентів. Також варто зазначити, що письмовий контроль онлайн є більш працемістким для викладача, оскільки для кожної контрольної роботи потрібно самостійно розробляти завдання тестів та контрольних робіт у щонайменше трьох варіантах.

З метою підтвердження гіпотези необхідності постійного контролю граматичних знань при дистанційному навчанні було проведено таке дослідження. Студентів транспортних спеціальностей, які вивчали англійську мову дистанційно, було розділено на дві групи у складі 14 (основна) та 12 (контрольна) осіб. В основній групі контроль граматичних знань проводився на кожному занятті у вигляді написання онлайн тесту, а також як підсумковий. У контрольній групі контроль знань проводився тільки як підсумковий. Результати підсумкового тестування знань граматики показали, що в основній групі 14,5% студентів отримали оцінку «відмінно», тоді як у контрольній групі таку оцінку отримали 11,3%, відповідно, оцінку «задовільно» отримали 54% в основній групі та 72,4% в контрольній. Це свідчить про те, що проведення систематичного контролю знань граматики англійської мови сприяло підвищенню мотивації до навчання, систематизації вивчення та кращому засвоєнню навчального матеріалу. Показовим є те, що незадовільну оцінку не отримав

жодний студент, що свідчить про високу ефективність дистанційного навчання. Вважаємо перспективним подальше дослідження проблем дистанційного навчання та особливостей проведення контролю знань іноземної мови онлайн, особливо в контексті підготовки студентів до складання міжнародних іспитів з англійської мови онлайн.

Висновки. Дистанційне навчання іноземних мов, зокрема граматики англійської мови, реалізується здебільшого через Інтернет-навчання, з дотриманням тих самих методичних принципів, що і під час навчання в аудиторіях. Контроль знань має проводитися на тій самій платформі, на якій викладач працює зі студентами: контроль знань граматики включає контроль знань основних тем граматики. Контроль знань здійснюється онлайн із застосуванням тестів та контроль-

них вправ, а також в усній формі при проведенні онлайн-занять. Проведення контролю знань граматики англійської мови у студентів транспортних спеціальностей ґрунтується на таких засадах: завдання мають бути розробленими автором особисто, кожна контрольна робота онлайн має бути оригінальною та заново розробленою, варто розробити щонайменше три варіанти контрольної роботи, написання контрольної роботи з граматики онлайн повинне відбуватися тільки при увімкненій камері пристрою студента, із дотриманням часових лімітів. Вважаємо перспективним подальше дослідження особливостей проведення контролю знань студентів з англійської мови онлайн, з урахуванням різних видів контролю, а також з огляду підготовки студентів до складання міжнародних іспитів англійською мовою онлайн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Демида Б. Системи дистанційного навчання: огляд, аналіз, вибір. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2011. № 694: Комп'ютерні науки та інформаційні технології. С. 98–107.
2. Котловський А.М. Формування англомовної лексико-граматичної компетентності в говорінні майбутніх економістів у процесі самостійної роботи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 – теорія та методика навчання (германські мови) : освіта / педагогіка. Тернопіль, 2017. 253 с.
3. Крижанівська О.І. Тестування як засіб активізації навчальної діяльності і спосіб вимірювання академічних досягнень студента при вивченні «Історичної граматики української мови». *Наукові записки КДПУ. Серія: Педагогічні науки*. Кіровоград : КДПУ ім. В. Винниченка, 2015. Вип. 141, ч. 2. С. 9–63.
4. Моруга К.О., Моруга Е.А., Лимар Л.В. Деякі особливості застосування інтернет мереж при викладанні іноземної мови фахового спрямування. *Стратегії міжкультурної комунікації в мовній освіті сучасного ВНЗ: зб. матеріалів IV Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ (15 берез. 2018 р.)*. Київ : КНЕУ, 2018. С. 273–276.
5. Палій О.А. Комплексне використання технічних засобів навчання для формування німецькомовної граматичної компетенції студентів (на базі англійської мови). Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02. – теорія та методика навчання: германські мови. Київ : КНЛУ, 2002.
6. Романенко І.О. Шляхи організації контролю знань в системах дистанційного навчання. *Радіоелектроніка. Інформатика. Управління*. 2009. № 2. С. 127–130.
7. Самолюк Н., Швець М. Актуальність і проблемність дистанційного навчання. *Нова педагогічна думка*. 2013. № 1.1 (73). С. 193–197.
8. Тригуб І.П. Формування граматичної компетенції у студентів немовних спеціальностей ВНЗ у процесі вивчення англійської мови. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2014. №. 10 (2). С. 74–77.

REFERENCES

1. Demyda B. Systemy dystantsiinoho navchannia: ohliad, analiz, vybir [Systems of distance learning: review, analysis, choice]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivs'ka politekhnikha"* [Bulletin of National University Lvivs'ka Politekhnikha], 2011. No. 694 : Kompiuterni nauky ta informatsiini tekhnolohii. P. 98–107. [In Ukrainian].
2. Kotlovskiy A.M. Formuvannia anhlomovnoi leksyko-hramatychnoi kompetentnosti v hovorinni maibutnikh ekonomistiv u protsesi samostiinoi roboty : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.02 – teoriia ta metodyka navchannia (hermans'ki movy) : osvita / pedahohika [Formation of English lexical-grammatical competence in speaking of future economists during the process of self-preparation: thesis of candidate of pedagogical sciences: 13.00.02 – theory and methods of teaching German languages: Education and Pedagogy]. Ternopil, 2017. 253 p. [In Ukrainian].
3. Kryzhanivs'ka O.I. Testuvannia yak zasib aktyvizatsii navchal'noi diial'nosti i sposib vymiriuvannia akademichnykh dosiahnen' studenta pry vuvchenni "Istorychnoi hramatyky ukrains'koi movy" [Testing as a means of activizing educational activity and way of measuring academic achievements of a student when learning "Historical grammar of Ukrainian Language"]. *Naukovi zapysky KDPU. Serii: Pedahohichni nauky* [Scientific Proceedings of KDPU. Series: Pedagogical Sciences]. Kirovohrad : KDPU im. V. Vynnychenka, 2015. Vol. 141, part 2. P. 59–63. [In Ukrainian].
4. Moruha K.O., Moruha E.A., Lymar L.V. Deiaki osoblyvosti zastosuvannia internet merezh pry vykladanni inozemnoi movy fakhovoho spriamuvannia [Some peculiarities of using the Internet when teaching professional foreign language]. *Stratehii mizhkulturnoi komunikatsii v movnii osviti suchasnoho VNZ: zb. materialiv IV Mizhnar. nauk.-prakt. konf., Kyiv* [Strategies of the intercultural communication in education of modern universities: proceedings of IV International scientific-practical conference, Kyiv] (15 March 2018). Kyiv : KNEU, 2018. P. 273–276. [In Ukrainian].

5. Palii O.A. Kompleksne vykorystannia tekhnichnykh zasobiv navchannia dlia formuvannia nimets'komovnoi hramatychnoi kompetensii studentiv (na bazi anhliis'koi movy) [Complex use of technical means of teaching for development of the German grammar competence of the students (on the basis of English)]. Dysertatsiia na zdobuttia naukovooho stupenia kandydata pedahohichnykh nauk za spetsial'nistiu 13.00.02. – teoriia ta metodyka navchannia: hermans'ki movy [Thesis for acquiring the degree of Candidate of pedagogical sciences, specialty 13.00.02, theory and methods of teaching German language]. Kyiv : Kyivs'kyi natsional'nyi lnhvistychnyi universytet, 2002. [In Ukrainian].

6. Romanenko I.O. Shliakhy orhanizatsii kontroliu znan' v systemakh dystantsiinoho navchannia [Ways of organization of the knowledge control in the distance learning systems]. Radioelektronika. Informatyka. Upravlinnia [Radioelectronics. Informatics. Management]. 2009. No. 2. P. 127–130. [In Ukrainian].

7. Samoliuk N., Shvets' M. Aktualnist' i problemnist' dystantsiinoho navchannia [Relevance and problems of distance learning]. Nova pedahohichna dumka [New pedagogical thought]. 2013. № 1.1 (73). p. 193–197. [In Ukrainian].

8. Tryhub I.P. Formuvannia hramatychnoi kompetensii u studentiv nemovnykh spetsial'nostei VNZ u protsesi vyvchennia anhliis'koi movy [Development of grammar competence of the university students of non-language specialties during studying English.] Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu [Scientific Bulletin of the International humanitarian university]. Serii: Filolohiia. 2014. No. 10 (2). P. 74–77. [In Ukrainian].